

СТАТИИ — ПРИЛОЗИ

Владимир БАКАРИК:

ПОВРЗАНОСТА НА ПАРТИЈАТА СО МАСИТЕ БЕШЕ ОСНОВА ЗА ГОЛЕМАТА ДОВЕРБА НА РАБОТНИТЕ ЛУЃЕ ВО ТИТО И НАЈГОЛЕМА СИЛА ВО БОРБАТА ЗА НЕЗАВИСНОСТ И САМО- СТОЕН ПАТ НА РАЗВОЈОТ*

Другарки и другари,

Неумоливата смрт го оттргна од нашата средина другарот Тито. Го оттргна по еден необично плоден живот, а сепак речиси среде исклучителна творечка активност на еден работнички борец и државник, борец за ослободување на работничката класа и работните луѓе, борец за подобри односи меѓу луѓето, народите и државите.

Нема никакво сомневање дека за нашите народи, за народите и народностите на Југославија, ова столетие ќе биде означено со Титовото име и дека резултатите на неговото дело ќе останат трајни.

На оваа наша почва, историјата е одбележана со непрекинато борба на народните маси против социјалното и националното угнетување, против феудалното поробување и капиталистичката експлоатација, против завојувачките планови и интересните сфери, — Тито, предводејќи го нашето револуционерно движење, како никој пред него умееше да ги покрене и организира нашите народи и народности и да ги поведе во решителен, победоносен бој за остварување на вековните ослободителни стремежи.

Создавањето на цврста социјалистичка заедница на рамноправни народи и народности, самоуправањето на работните луѓе, братството и единството, сопствениот пат на социјалистичкиот развој, неврзувањето и другите големи придобивки на нашата социјалистичка револуција се сведоци на толемината и значењето на Титовото дело.

* Говор на комеморативната седница на највисоките органи и организации на Федерацијата, земен од „Комунист“, вонредно издание од 7 мај 1980 година с. 2—5.

Ленин во ова столетие го отвори процесот на победата на социјализмот и социјалистичките револуции во светот и стана и остана симбол на тоа време и тие процеси. Титовото дело силно придонесе за светскиот процес на социјализмот во современи услови. Тито ги запрта основите на односите меѓу социјалистичките земји и движења, и ги покрена процесите на создавање на нови општествени и државни односи во светот. Така неговата дејност ги мина границите на Југославија, а тој — како личност — влезе меѓу најсветлите ликови на денешнината во светот. Неговото име е и ќе остане и меѓу ознаките на современиот епоха на човештвото.

Една голема епоха во историјата на човештвото во Тито најде свој човек, човек кој ја сфаќал и кој нејзините проблеми со тигантска сила ги водеше кон решавање.

Оттаму неговиот углед меѓу луѓето и меѓу народните маси низ целиот свет, меѓу пријателите и меѓу непријателите.

Простувајќи се денес и овде физички од него, ние од името на сите наши организации, од името на нашите работни луѓе, сакаме да му оддадеме признание и благодарност за сето она што го правел и направил — и над споменот на него цврсто да ветиме дека со сите наши сили ќе продолжиме да одиме по патот што тој ни го укажа и за кој не оспособуваше.

Дозволете ми, другарки и другари, во најкратки можни црти пред вас да го означам неговиот животен пат.

Ослободување од предрасудите на социјалдемократијата и прифаќање на она што на работничката класа и го даде Ленин

Јосип Броз Тито се роди во мај 1892 година во малото село во Хрватско Загорје, во Кумровец. Роден е од татко Хрват и мајка Словенка, во сиромашно, прилично многубројно селанско семејство. Тој факт мошне рано го принуди да го напушти, по завршеното основно училиште, своето родно место и да тргне „во свет по леб“. Учи занает и станува квалификуван бравар во Сисак, а потоа тргнува — по обичајот на она време — по светот. Ја обикољува Хрватска, Словенија, Австрија, Германија, Чехословачка, а уште во Сисак во својата 18-та година се приклучува кон работничкото движење, а потоа пристапува во Социјалдемократската партија.

Во времето на Првата светска војна, минува низ затвор како борец против војната, па бидува ранет и заробен на рускиот фронт. Во текот на заробеништвото им се приклучува на болшевиците во Октомврската револуција и таму се здобива со големи револуционерни и, веќе би можело да се каже, со државнички искуства. Се ослободува од предрасудите на тогашната социјалдемократија и го прифаќа она новото што на

работничката класа ѝ го даде Ленин. Во прв ред ја сфаќа улогата на револуционерните маси, вистинските проблеми на нивните организации, и новите облици на нивното организирање во револуционерното движење.

Враќајќи се во 1920 година назад во татковината, веднаш се вклучи во работата на тогашната веќе создадена Комунистичка партија на Југославија, па работеше на нејзиното организирање и во нејзините основни организации. Тука ги минува Свето Троиство крај Бјеловар, Кралевица, Смедеревска Паланка итн. Но, уште тука започнува да се занимава со пошироките проблеми на класата и општеството. Почнува да пишува во работничкиот печат, и станува синдикален функционер, потоа влегува во Месниот комитет на запрепската организација.

Ваквиот развојен пат и му овозможи на Јосип Броз да ги согледа основните слабости на тогашното работничко движење во Југославија и примарните задачи на пролетерската партија во борбата за единство на работничката класа и на широките народни маси и да сфати дека за тоа прв услов е единството на самата Партија, нејзиното израснување во идејно и политички единствена борбена сила, ослободена од опортунизам и секташтво, догматизам и фракционерство. Затоа толку решително и влезе во борбата за таква партија на чело на запрепскиот работнички фронт за да се заложат, во своето истапување на Осмата запрепска месна партиска конференција во февруари 1928, онака решително за нова концепција на улогата, структурата, политиката и методот на работа на Комунистичката партија на Југославија.

Револуционерната дејност на Јосип Броз го пресече новото, осмо по ред, апсење на 4 август 1928 и осудата на петгодишна робија во т.н. Бомбашки процес. Неговото комунистичко истапување на судот стана пример како комунистот треба да се држи пред класниот непријател.

Веднаш по излегувањето од робија 1934 година како член на Покраинскиот комитет на КПЈ за Хрватска, а наскоро потоа и член на Политбирото на ЦК КПЈ, Тито веќе тогаш им даде огромен придонес на оние нови позитивни промени во дејноста на нашата Партија.

Во есента 1936 Тито ја презеде, во својство на организационен секретар на Централниот комитет, одговорноста за работата на Партијата во земјата. Тоа овозможи уште порешително да се ангажира во спроведувањето на погледите и ставовите за кои со години се залагаше. Неговите иницијативи на линија на внатрешната консолидација на Партијата и нејзиното поефикасно пробивање во политичкиот живот во земјата набрзо ѝ дадоа силни импулси на целокупната партиска активност.

Сите ние, тогашни партиски активисти, брзо ги почувствувавме новите, позитивни тенденции во внатрешнопартиски живот и

дејноста на Партијата. Познато е од какво значење за нашиот целокупен подоцнежен развнток беа Титовите погледи врз националното прашање и меѓунационалните односи. Основата на тие погледи тој кристално јасно тогаш ја даде во Прогласот по повод Основачкиот конгрес на КП на Хрватска, истакнувајќи дека меѓу интересите на работничката класа и интересите на нацијата не може да има противречности, дека работничката класа крвно е заинтересирана за целосна национална слобода на својот и на сите други народи, а посебно за братство и единство на народите на Југославија.

Во август 1937 година Тито го презеде раководството на Партијата.

Во краткиот временски период што претходеше на новата светска војна, во која нашата земја стана жртва на фашистичката агресија, а нашите народи се најдоа на судбоносна раскрсница, КПЈ под Титовото раководство растеше во општонационална сила способна пресудно да влијае врз нивниот натамошен историски развој.

Посебно треба да се истакне Титовиот визионерски концепт на претстојната југословенска револуција.

Титовите погледи врз патиштата на решавањето на социјалното и националното прашање во нашата земја станаа основа на концепцијата на Антифашистичкиот народен фронт, односно на револуционерно-демократското движење кое во свој краток период спроти војната стануваше сè повлијателна политичка сила во земјата. Со тоа наедно беше создадена широка социјална основа на нашата револуција.

Од далекосежно значење беше сложената и тешка борба што Тито во овој период ја водеше за надминување на кризата на положбата на нашата Партија во Коминтерната. Од таа битка Тито излезе со уште подврсто уверување дека патот по кој ја поведе нашата Партија е единствено исправен, и дека таа за својата политика и акција е одговорна, пред сè, пред својата работничка класа и народот. Во суштинските карактеристики на тој пат, посебно изразени во формирањето на раководството на Партијата во земјата, во борбата за нејзина консолидација и во нејзината широка политичка платформа, беа корените на осамостојувањето на КПЈ и на нејзиното конечно потпирање врз сопствените сили и можности.

Заради сето тоа природно е што Петтата земска конференција на КПЈ, во октомври 1940 во Загреб, ја одбележа историската меѓа во развнтокот на нашето револуционерно движење. Нејзините програмски ставови укажуваа на правците на непосредните подготовки на Партијата, работничката класа и народот на Југославија за решителна, судбоносна битка што се приближуваше.

Титовата револуционерна визија беше пресуден фактор во утврдувањето и реализацијата на концепцијата и целите на народноослободителната борба

Титовата револуционерна визија — беше пресуден фактор во утврдувањето и реализацијата на концепцијата и целите на народноослободителната борба. Тоа решавачки влијаеше врз нејзината ширина, карактерот, суштината и конечниот исход. Титовите мисли за општествено-историската содржина на нашата народноослободителна борба беа идеи-воделки без кои таа не би можела толку успешно да се развива. „Нашата народноослободителна борба — пишуваше Тито во 1942 во статијата „Националното прашање во Југославија во светлината на народноослободителната борба“ — не би била толку упорна и толку успешна кога народите на Југославија во неа не би гледале освен победа над фашизмот, победа над оние кои угнетуваа и се стремат кон натамошно угнетување на народите на Југославија... Зборот народноослободителна борба — би бил само една фраза, па дури и измама, кога тој, покрај општојугословенската смисла, не би имал и национална смисла за секој народ посебно, т.е. кога тој не би ја имал... таа содржина навистина да носи слобода, рамноправност и братство за сите народи на Југославија. Во тоа е суштината на народноослободителната борба“.

Така единствената ослободителна борба на народите и народностите на Југославија од самиот почеток наедно беше и израз на желбите и стремежите на секој народ и народност посебно.

Како командант на Врховниот штаб на Народноослободителните партизански одреди на Југославија, Тито ја разработи стратегијата на оружената борба. Суштината на таа концепција беше во тоа со партизанска војна народот да се покрене на востание и на тој начин да се создадат услови за прераснување на востанието во сенародна војна. Категорички ги отфрли сфаќањата според кои не требаше да се крева востание, туку борбата против окупаторот да се води на ниво на диверзии и саботажи или герилски групи и комитски дружини. Историјата му даде право на Тито.

Титовата доктрина на водење на оружената борба практично доведе до појавата на ново, југословенско бојно поле во рамките на општите напори на земјите на Антифашистичката коалиција во борбата против силите на Оската.

Напоредно со првите успешни акции на партизанските одреди се создаваат органите на новата народна власт — народноослободителните одбори. Со дејствувањето на националните партиски раководства во покренувањето и развивањето на вос-

танието, со создавањето на главните штабови и националните раководства на народноослободителното движење на дело се решаваше националното прашање врз основите на рамноправност, братство и единство на народите и народностите на Југославија.

Титовата политичка и воена стратегија пресудно влијае врз текот и победоносниот исход на народноослободителната борба и социјалистичката револуција.

Со историските одлуки на Второто заседание на АВНОЈ во Јајце се положени темелите на нова Југославија која ќе се изгради врз федеративна основа. Така народите и народностите на Југославија предводени со Тито, во срцето на окупирана Европа станаа суверени господари на сопствената судбина, ставајќи им на знаење на сите дека никој освен нив не може да прави било какви планови за иднината на Југославија.

II

Под Титовото раководство, Југославија се вивна до ниво на независна и самостојна социјалистичка земја

Југославија, под Титовото раководство, од мала и заостаната балканска провинција со положба на полуколонијална земја, монета за поткусурување во меѓусебните пресметки на големите сили, се вивна до ниво на независна и самосвесна социјалистичка земја, татковина на слободни луѓе и рамноправни народи, со истакнато место и углед во меѓународната заедница, со развиени производни сили, со силна индустрија и модерно земјоделство, со внатрешна цврстина и кохезија, чија општествена основа и суштина ја сочинува системот на социјалистичкото самоупраување.

Во повоениот револуционерен од нашата земја мораше да совлада многу внатрешни и надворешни тешкотии. Мошне ниската материјална основа, наследена од предвоена Југославија, која по тоа беше една од најзаостанатите земји во Европа, а покрај тоа и огромните воени разурнувања, бараа голем работен ентузијазам и многу самооткажувања на работничката класа и на најшироките народни маси за да се создаде она што денес го имаме.

Со просечна годишна стапка на раст на општествениот производ од околу 6 отсто, во периодот од 1947—1979, Југославија се нареди во редот на земјите со најбрз стопански подем во светот. Националниот доход по жител во овој пери-

од е зголемен преку четири пати. Тоа овозможи и постојан пораст на животниот стандард на работните луѓе и натамошен материјален и културен напредок на земјата во целина.

Во целокупниот повоен развој посебно динамично и брзо се развиваше индустријата; производството од периодот од 1947 до 1979 се зголеми преку 18 пати. И во земјоделството се постигнати крупни резултати и мошне значајни промени во неговата социјалистичка преобразба. Општествениот сектор на земјоделството денеска располага со врвна технологија во светот.

Импресивни резултати се постигнати и во другите подрачја на стопанството. Остварено е негово високо техничко технолошко ниво. Југославија денес со светот разменува околу една третина од општествениот производ. Радикално е изменета структурата на населението. Учеството на земјоделското во вкупното население е намалено од околу 75 отсто по војната на околу 30 отсто денес. Бројот на вработените повеќекратно е зголемен, така што денес достигнува околу 5,7 милиони луѓе. Значително е зголемено образовното, културното и здравственото ниво на населението. Со еден збор од основа се изменети условите на живот и работа на луѓето.

Сето тоа покажува дека социјалистичка самоуправна Југославија, под Титовото раководство, доследно остварувајќи ги стремежите и интересите на работничката класа и на најшироките народни маси, темелно го преобразила својот лик, изврши длабоки општествени, револуционерни преобразби и создаде цврста општествена и економска основа за натамошен сестран социјалистички самоуправен развој.

Поврзаноста на Партијата со масите, фактот дека таа се бореше за она што работниот човек го гледаше како свој интерес и за што и самиот се бореше — беше основа за големата доверба на работните луѓе во Тито и нашето раководство и најголема сила во борбата за независност и самостоен пат на развојот.

Тито решително се залагаше за се понепосредно вклучување на работниот човек во вршењето на власта

Тито тргнуваше од Марксовото сфаќање дека новите општествени односи мора да бидат сопствено дело на работничката класа и работните луѓе. Од друга страна, благовремено ги учивме опасностите од бирократско изопачување на централистичката државна власт. Тоа беше основа за историската одлука, наспроти релативно нискиот степен на економската развиеност и сериозните тешкотии во меѓународната положба

на земата, веќе во 1950 година, без одлагање да се воведе работничкото самоупраување, т.е. да се воведат и развиваат односи кои се внатрешна законитост на социјализмот. Впрочем, никушните на самоупраувањето се јавија уште во првите денови на нашето оружено востание, особено во работењето на народноослободителните одбори. Во говорот во Народното собрание по повод донесувањето на „Законот за управување со државните стопански претпријатија од страна на работните колективи“, Тито истакнува дека паролата „Фабриците на работниците, земјата на селаните“ ја содржи во себе целата програма на социјалистичките односи во производството и дека може и мора да се оствари во практиката ако мислиме навистина да изградиме социјализам.

Предавањето на претпријатијата на управување на работниците, се разбира, не може да биде завршен акт во процесот на борбата за социјалистички односи, туку тоа, како што истакнува Тито претставува „само уште еден чекор понатаму кон комунизмот“. Тито беше свесен за тоа дека на тој пат ќе мора да се минува низ низа развојни фази, зависни од развојот на производните сили и соодветните промени во општественото битие како и од меѓународните околности. Беше свесен дека ќе мораме да совладуваме многу тешкотии и ќе водиме многу битки против силите што се спротивставуваат на ваквиот наш развој. Отаде и понатаму историската неопходност на организираните сили на социјалистичката свест и творештво, меѓу кои посебна одговорност има Сојузот на комунистите.

Новата општествено-економска положба на работниот човек и самоупраувањето на работниците во производството, беа основа на револуционерните промени и во политичкиот систем. Имено, и во оваа етапа од револуцијата, на работничката класа и работните луѓе им е потребна држава, но не како самостоена и командувачка сила над работничката класа и работните луѓе, туку како држава која одумира, т.е. држава како инструмент на самоупраувањето и инструмент на заштитата на тоа самоупраување. Тито репичително се залагаше за сè понепосредно вклучување на работниот човек во вршењето на власта, од воведувањето на соборите на производителите во собранискиот систем, изградбата на комуналниот систем до сегашниот делегатски систем како суштина на социјалистичката самоуправна демократија, и во поново време беше иницијатор на воведувањето на принципот на колективната работа, одлучувањето и одговорноста.

Титова е историската заслуга за доследното остварување на начелото на националниот суверенитет и рамновправност на народите и народностите, републиките и покраините во нашата повеќенационална заедница. Тоа е како што повореше Ти-

то, и основата на чатамошното јакнење на братството и единството, социјалистичката солидарност и зацврстувањето на нашата самоуправна заедница.

Зад нас се веќе три децении од развојот на самоуправувањето, во кои се извршени длабоки промени во општествените односи и постигнати се епохални резултати во развојот на материјалните производни сили на општеството. Со овие промени, како што Тито повеќепати нагласи, работничката класа станува владејачка економска и политичка сила на општеството. Со еден збор, самоуправувањето во нашите услови се потврди како вистински пат за ослободување на трудот, работничката класа и човекот.

Во полемите придобивки на нашето општество спаѓа и Титовата концепција за општонародна одбрана и општествена самозаштита што извира од општественото битие на нашиот самоуправен систем, оживотворувајќи ја Марксовата идеја за вооружен народ. Таа концепција обезбедува најшироко учество на народите во подготвувањето и изведувањето на општонародната одбранбена војна — ако таа ни биде наметната — сè до конечната победа. Во денешниот свет, чиј мир е изложен на многу опасни искушенија, мораме со уште поголеми напори доследно понатаму да ја развиваме Титовата стратегија за општонародна одбрана, токму врз темелите што тој ни постави.

Денес кога Тито физички повеќе го нема меѓу нас, уште повеќе се истакнува огромното значење на неговата иницијатива за колективна работа и одговорност

Во Титовата револуционерна стратегија, Партијата, односно Сојузот на комунистите, зазема едно од централните места. Неговото богато револуционерно искуство по зацврсти уверувањето дека без водечката улога на комунистите не може успешно да се развива историската самоактивност на работничката класа и најшироките работни маси. Без насочувачка дејност на револуционерната авангарда, нема социјалистичка револуција. Заради тоа, Тито во сите етапи се залага за идејно и политички единствена партија, цврсто организирана и борбена сила, способна да води револуционерна борба. Тоа е партија најцврсто поврзана со работничката класа и со работните луѓе, со сите демократски и прогресивни сили.

Неопходноста од постоењето и дејствувањето на таквата партија Тито го изведува од карактерот и од целите на социјалистичката револуција, која не се завршува со Народноос-

любодителната борба, туку претставува траен процес, сè до остварувањето на нејзините историски цели. За Тито, Сојузот на комунистите е пред сè авангарда на работничката класа која со сета своја активност обезбедува работниците навистина да станат историски субјект на општествената преобразба, т.е. ослободувањето на работничката класа да биде нејзино сопствено дело.

Поаѓајќи од тоа дека дејствувањето на Партијата треба да поттикнува творечка иницијатива на најшироките народни маси, Тито им придава најголемо значење на масовните политички организации на народите и младината. Народниот фронт, односно Социјалистичкиот сојуз, Синдикатот, Младинската организација и другите општествени организации никогаш не ги сфаќаше како трансмисија на Партијата, туку како организација на најшироките маси на народите, кои на тој начин непосредно учествуваат во политичкиот и општествениот живот, во политичкото одлучување.

Тито предупредува дека Сојузот на комунистите ќе може да ја остварува својата улога само „ако повеќе се вклучува во општествено-политичката активност на работните луѓе, во самоуправањето и во непосредната демократија“, и заради тоа „комунистите со својата борба треба да дејствуваат како внатрешна сила на општеството“.

Со таквото дејствување Сојузот на комунистите станува Партија од нов историски тип, која повеќе и не е класична партија, туку организација на комунисти и на комунистичка активност, која сè подлабоко се втемелува во општествените текови и сè потесно се поврзува и се соединува со работничката класа и со сите работни луѓе, на историскиот пат во одумирањето на секоја партиска политичка практика.

Овде би сакал да додадам дека на Осмиот конгрес на Сојузот на синдикатите Тито покрена иницијатива, и натаму и уште подоследно, да се развива принципот на колективната работа и одговорност во раководствата на општествено-политичките организации, во делегатските собранија, во државните и во самоуправните органи. Тој јасно вели дека на тој начин на работа нам нè обврзува самиот самоуправен систем и дека спроведувањето на работата на сите тие органи, ќе го оневозможи покажувањето на лидерските и другите слични амбиции на поединци, работата ќе ја направи поефикасна, а односите меѓу луѓето подобри и похумани.

Денес, кога Тито физички веќе го нема меѓу нас, уште повеќе се истакнува огромното значење на оваа негова иницијатива за складниот и стабилен развој на нашата општествена заедница.

III

Титовото дело е вткаено во перспективата на изградбата на демократски, политички и економски односи во светот

Исклучително големо е Титовото дело на подрачјето на меѓународните односи. Тоа е нераздвоен дел од најнапредните општествени, политички и идејни движења во нашиов век — епохата на социјалистичките и националноослободителните револуции, епохата на социјализмот како светски процес. Титовите концепции и Титовите акции, на чело на Социјалистичка Југославија и на нашата Партија, во тие движења дадоа неизбришлив печат. Идејниот и политичкиот концепт на нашите односи со другите народи, денес и за во иднина, нашата суштинска и трајна поврзаност со прогресивните стремежи и ослободителните процеси во светот — се историска Титова заслуга.

Силата на Титовата концепција на меѓународната политика лежи во неговото длабоко разбирање на историската епоха во која основна тенденција претставува процесот на ослободувањето на експлоатираните класи и поробените народи, како и создавањето на демократски односи меѓу народите и државите. И второ: во длабокото уверување дека борбата за национално и социјално ослободување на нашите народи, за независност и сигурност на нашата земја, е најтесно поврзана, со борбата за слобода и независност на сите народи и земји, за мир и општествен напредок насекаде во светот.

Како што во нашата земја Титовото дело ја отвори перспективата на новиот тип на демократија, т.е. социјалистичка самоуправна демократија, така и на меѓународен план неговата самопрегорна борба е најдлабоко вткаена во перспективата на изградбата на демократските политички и економски односи во светот. Немту му беше туѓо отстапувањето пред меѓународното насилство. Тито го одликуваше непоколеблива верба во силата на работните маси и народи, во нивната волја да бидат независни и слободни, современо да ги остваруваат своите животни, социјални и национални интереси. Тој длабоко ја сфаќаше законитоста дека борбата против империјализмот, против секој облик на потчинување на народите, против хегемонизмот и политиката на сила, за мир и мирољубива коегзистенција, за активна и рамноправна меѓународна соработка, заедно го прави текот на светскиот напредок на меѓународните односи и го претставува првиот услов за нивното менување во мирољубива и демократски правец. Тој сфаќаше дека виситински револуционерните сили мораат да бидат способни и да мислат и да дејствуваат во името на целата на тој жив и единствен тек на светскиот напредок, па со тоа и на сопствениот.

Инаку мораат да останат оковани во опортунизмот и прагматизмот, или изолирани во секташтво или ултрарадикализам.

Заради тоа, основните цели и принципи на нашата меѓународна политика, за кои се бореше Тито, одговараат не само на интересите на нашите народи, туку и на најшироките сили на мирот, демократијата и општествениот напредок, Тито цврсто веруваше дека само активното и сестраното ангажирање на Југославија и на СКЈ во меѓународните односи го трасира патот за обезбедување на нашата независност и за најповолните меѓународни услови за слободен развој на нашето општество. Задачите на нашето револуционерно движење и на нашата земја тој секогаш ги согледуваше во светлината на целината на меѓународните збидувања во дадениот миг, и во основните историски тенденции на современиот свет. Неговиот државнички реализам во светската политика е органски дел од неговото визионерство.

Титовата визија на светската политика израснуваше од неговото богато револуционерно, воено и повоено искуство. Уште во текот на Втората светска војна — спротивставувајќи се на дело на политиката на интересни сфери — тој одигра историска улога во борбата за зачувување на националниот идентитет на нашите народи и народности, односно државниот идентитет на повеќенационалната социјалистичка Југославија што се раѓаше во револуцијата.

Изградувајќи ги рамноправните односи меѓу народите и народностите на нашата земја врз основите на паролата „братство и единство“, тој, со иста доследност, се бореше и за рамноправни меѓународни односи, прадејќи ја концепцијата на една прогресивна светска политика, која подоцна ќе стане алтернатива на политиката на блоковската поделеност и заканувањата на нуклеарното самоуништување на човештвото. Неговото определување за неврзаност израснуваше од сознанието дека блоковската поделба не дава можност за прогресивно решавање на општествените и политичките спротивности на современиот свет и не ја отвора перспективата за демократизација на меѓународните економски и политички односи.

Плодовите на Титовите „Патишта на мирот“

Во трагањето за можностите и во акцијата за оживотворување на таквата концепција, Тито ќе се сретне со многу државници, меѓу нив ќе најде многу истомисленици. Така, во текот на 50-тите години тој ќе презема многу „патишта на мирот“, во чии рамки — со Нехру, Насер, Сукарно, Нкрумах и со други ќе биде покрената далекусежната иницијатива за меѓународното собирање на вонблоковските земји, како морал-

на и политичка сила која може успешно да ѝ се спротивстави на политиката на сила. Така, политиката на неврзаноста ќе се развива и ќе се конкретизира врз незапирливите стремежи на народите да остварат целосна национална слобода и свое неотуѓиво право на општествен развој според сопствениот избор, наместо да бидат економски и политички приврзок на светските сили.

Тито лично ќе учествува на сите конференции на шефовите на држави или влади на неврзаните земји. Ќе одигра огромна непосредна улога во развојот на политичката и економската платформа и во организационото обликување на движењето на неврзаноста — во неговото израснување во светско движење за демократизација на меѓународните политички и економски односи, во зацврстувањето и јакнењето на неговото единство и акционата способност. Титовата државничка мудрост се покажа во неговиот придонес и во личното ангажирање и во напорите оваа политика да се зацврсти и да ги развие своите темелни принципи, да не подлегне на надворешните притисоци или на некои краткорочни интереси или тенденции кои, објективно, би можеле да ја затворат перспективата, политиката на неврзаноста да стане и да остане автономен фактор на современите меѓународни односи, што ги изразува општите прогресивни стремежи на човештвото во тие односи.

Политиката на неврзаноста во Титовата визија не значи само спротивставување на глобалната блоковска поделеност на светот; во неа е содржано барањето за унапредување на соработката и разбирањето со сите земји, врз основите на принципите на мирољубивата коезистенција, политичката и економската рамноправност. Заради тоа, таа е позитивна политичка платформа на можниот и историски неизбежниот процес на надминување на блоковската поделеност во интерес на човештвото како целина.

Тоа — за Тито и за нас — е политика која суштествено придонесува за создавањето на меѓународни услови за општествен напредок во секоја одделна земја. Стремејќи се кон надминување на меѓународните економски и политички односи, создадени во епохата на капитализмот, таа ја поврзува борбата за национално ослободување и независност со борбата за општествен напредок. Со тоа, таа е чинител на социјализмот како светски процес.

Во својот долг живот на револуционер, овој борец за мир и рамноправна меѓународна соработка водеше многу судбоносни битки за заштитата на нашето право да живееме како слободни луѓе и независни народи. Тој самиот како такви ги

сметаше особено — нашата Народноослободителна борба и битката за правилни односи меѓу социјалистичките земји. Историјата, и во едниот и во другиот случај, во полна мерка му даде право. Одамна, на пример, стана неоспорно дека одлуката на Тито и на Партијата во оваа втора битка имаше историско значење не само за независниот и социјалистичкиот развој на нашата земја, туку и за јакнењето и напредокот на социјализмот во светот.

Вредноста на идеологиите и облиците на социјалистичката изградба се проверува во општествената практика

Принципите формулирани во Белградската декларација во 1955 година и во Московската изјава во 1956 година имаат трајно и пошироко значење за развојот на новите, рамноправни односи меѓу социјалистичките земји и меѓу комунистичките партии.

Поаѓајќи од оцената дека социјализмот денес е светски процес, што го карактеризира полемата разноличност на патите, облиците и носителите, Тито упорно се залагаше за развивање на рамноправни односи во работничкото движење. Потпирајќи се врз Марксовото и Лениновото дело, истакнуваше дека исправноста и прогресивноста на една идеологија или определени облици на социјалистичката изградба зависи единствено од животната сила и провереноста на таа идеологија во општествената практика. Оттаму, за нас суштинско значење има одговорноста на секое движење пред својата работничка класа и народ, неговото право самостојно да ја определува својата стратегија и тактика на борбата за социјализам, својата внатрешна и надворешна политика.

Тито беше длабоко уверен дека единствено врз тие основни можат успешно да се надминат сите противречности и судрувања во односите меѓу социјалистичките земји и меѓу комунистичките партии. Доследно се бореше за универзалност на принципите на активната мирољубива коегзистенција, сфаќајќи ја таа политика како темелен фактор не само за обезбедување на светскиот мир, туку и за нови пробиви и можности за развој на социјализмот во светот. Тој им се спротивставуваше на сите идеи и настојувања социјализмот да се шири по пат на војна, било да се во прашање теориите за освојување на власта со помошта на светска војна, било обидите за наметнување на туѓи примери.

Тито даде непроценлив придонес во борбата на народите да се надминат тенденциите и практиката на војна и доминација, а пред сè да се обезбеди стриктно почитување на сувереноста, независноста, интегритетот и рамноправноста на сите држави. Неуморно се залагаше за меѓународно спогодување и решавање на сите спорови и кризи по мирољубив пат, за отстранување на изворите за меѓународна нестабилност, како што се вооружувањето или проблемите на развојот на недоволно развиените земји, за воспоставување на нов светски економски поредок. Беше уверен дека во тоа мораат да се ангажираат сите земји и сите прогресивни и демократски политички и општествени сили во светот. Во попуштањето на меѓународната затегнатост, во денешни услови, Тито го гледаше единствениот пат за јакнење на мирот, соработката и сигурноста и важната претпоставка за побрз општествен напредок на народите, посебно нагласувајќи дека тоа не смее да се сведува врз уредувањето на односите меѓу блоковите, туку дека мора да се претвори во универзален, светски процес.

И денес, во услови на тешко влошување на меѓународната ситуација, до својот последен час, Тито предупредуваше дека тоа влошување мора да се запре, дека решенија не можат да се најдат во блоковскиот натпревар, во трката во вооружувањето, во политиката на сила и во продлабочувањето на меѓународната недоверба; дека единствениот пат е во целосното почитување на начелата на мирољубивата коегзистенција во односите меѓу сите земји, во преповорувањето, спогодувањето и јакнењето на рамноправната соработка.

Благодаревјќи на надворешната политика што ја водевме под Титово раководство, развивме пријателски односи речиси со сите земји, почнувајќи од нашите соседи па сè до големите сили. Силата на Титовата историска личност, на неговиот револуционерен самопрегор и на државничката далекувидост суштествено придонесоа за големиот меѓународен углед на Југославија и на СКЈ. Тито и Југославија се едно. И во најоддалечените краишта на светот, при спомнувањето на нашата земја, луѓето го изговараат неговото име.

Титовото дело е суштествен чинител за стабилната меѓународна положба, независноста и сигурноста на нашата земја, денес и во иднина. Тоа е трајната основа за односите на СФРЈ и СКЈ спрема светот. Во продолжувањето на Титовата политика и на меѓународен план, работничката класа, работните луѓе, народите и народностите на Југославија го гледаат единствениот можен избор за нас. Тој свој избор ние решително ќе го браниме со сите средства на суверена земја и независна револуција.

Легенда на историјата

Уште за време на животот легенда, Тито сега минува во легенда на историјата, меѓу нејзините врвови.

Заминувајќи од нас, ни го остава во наследство своето грандиозно револуционерно дело со кое сите ние, сите наши работни луѓе, сите народи и народности на оваа слободна и горда земја, сраснавме во гранитно единство што повеќе со ништо не може да се разниша.

Во тоа големо дело и лежи гаранцијата на нашата иднина. А тоа е пак Тито и сето она што го подразбираме под тоа име: братство и единство, социјалистичкото самоуправање, нашата слобода и независност, цврстата солидарност со силите на мирот и човечкиот напредок во светот.

Нека ми биде дозволено во овој час, тежок за сите нас, да ве потсетам на Титовите зборови кои како завет ни ги упати од трибината на Единаесеттиот конгрес на СКЈ:

„Социјалистичка, самоуправна и неврзана Југославија има цврсти и трајни темели, сигурни потпори на својата иднина.

Силата на Југославија е во херојството и во цврстината на нејзините народи и народности, што се калеа низ историјата и ја издржаа пробата во најголемите искушенија на големата ослободителна војна.

Силата е во нивното единство и во свеста дека тоа единство во денешниот свет — во кој уште силата не отстапила пред разумот — е услов не само на просперитетот, туку и на голиот опстанок. Силата е во идеите што нè вдахнуваат и во целите за кои се бориме.

Силата е во работничката класа и во нејзината решавачка улога во општеството, во нашите работни луѓе, кои, иако уште не се лишени од многу тешкотии и откажувања, секој ден имаат сè повеќе и живеат сè подобро.

Силата е во нашата млада генерација која ги прифати придобивките на револуцијата како свои и која знае дека зад себе или подолг период од работа и живот во слобода и во мир, отколку било која претходна генерација на оваа почва.

Силата е во социјалистичкиот самоуправен систем кој на нашиот човек му дава слободно и суверено да решава за својот труд и за неговите резултати, кој го штити од експлоатирање и насилство, од сè што го спречува сестраниот развој на слободната човечка личност.

Силата е во широкиот фронт на организираниите социјалистички сили, на чело со Сојузот на комунистите, авангардата

не само по идејното определување и богатото револуционерно искуство, туку и по способноста да ги осветлува патиштата и перспективите на натамошниот развиток.

Силата е во општонародната одбрана чија ударна моќ ја претставува Југословенската народна армија во која на единствен начин се проткајуваат идејно-моралната цврстина, борбената оспособеност и современата опременост.

Силата е во нашата независност и во неврзаната политика, во тоа и со најголемите да разговараме како рамен со рамен, на рамноправна основа да соработуваме речиси со сите земји на светот.

Силата е во високиот углед на социјалистичка и неврзана Југославија, во многубројните пријатели ширум светот, во позицијата каква што малку која земја ја има создадено во меѓународните односи.

Заради тоа ние со ведрина и оптимизам гледаме во утрешнината“.

Ти благодариме, другар Тито, за наследството што ни го остави. Ке го чуваме како зеницата од своето око.

Ти благодариме што нашето револуционерно движење го оспособи и натаму смело да ослободува простори за човечкиот напредок. Нека ти е слава и благодарност, секогаш наш, другар Тито!